

DVE ČUDAPOLNI PRAVLJICI.

„Deni nas ob glavo z mečem, ki tam leži, da se naše duše upokojé.“

misualus!

Dve čudapolni pravljici

za
slovenski národ.

I.

Peter Krunov,
rešitelj treh zakletih vitezov.

II.

Okamenjenci na Blanskem gradu.

Tretji natis.

V Ljubljani.

V založbi in na prodaj pri J. Giontini-ju v Ljubljani.

1890.

108497

108497

DFZd 2/1951

I.

Peter Krunov,

rešitelj treh zakletih vitezov.

Pred sto leti živel je daleč daleč na severu logar, Peter Krunov po imenu. Bil je mož po božji volji. Zvest in priden v službi svojega gospoda, dobrotljiv do ubozih in revnih, postrežljiv vsakemu, bil je od vseh spoštovan, njegovi služabniki so ga radi imeli, njegova družina ga je srčno ljubila. Vrhu tega je živel strogo po zapovedih in običajih katoliške vere. Ob nedeljah in praznikih ni smel nobeden njegovih ljudi, ne lovec, ne hlapec ničesa delati. Zjutraj in popoldan so morali k službi božji iti. Kadar so njegove hčere iz cerkve prišle in se počile, morale so kaj iz kakih svetih bukev brati, in kar so brale, razkladal je potem po svoji pobožni navadi za vsakdanje življenje.

Tako je pobožni mož živel 64 let, ne da bi ga bilo zadelo kaj neprijetnega v njegovem življenji.

Njegovo ženo, katero je presrčno ljubil, je že davno Bog k sebi poklical; a njegove tri hčere bile so že srečno omožene, in veselje je imel pestovati več zdravih in lepih vnukov. Kar se mu je nekaj posebnega in čudnega primerilo.

Prav vročega poletnega dné moral je iti v gozd, ki je bil precej daleč od njegove hiše na zelo strmi gori. Ker je imel ondi mnogo opraviti, je zgodaj vstal, napolnil si je svojo torbo z mrzlimi jedmi in brinjevcem, ter se podal s svojim zvestim hlapcem na pot.

V gozdu se je koj dela lotil in je še le počival, ko je polovico svojega posla opravil. Potem se je vsedel na štor v senci, je pobožno molil ter južinal s svojim hlapcem. Po južini potegne še močno iz svoje čutarice ter truden od vročine in dolzega pota zaspi, kar se dozdej nikoli ni zgodilo.

Spečemu se prikaže v sanjah angelj, obdan z nebeško svitlobo, ki ga takole ogori: „Peter Krunov! kmalu boš končal svojo pot na tem svetu in vidil boš svojo ljubō ženo Ano. A preden se bo to zgodilo, terja Bog od tebe še dejanja ljubezni. Ako boš to opravil s pobožno kerščansko srčnostjo, te čaka obilo plačila v nebesih, ako pa ne,

boš imel ostro sodbo pred večnim sodnikom prestati.“

Zbudí se Krunov in v začetku ne vé, kje da je in kaj se mu je zgodilo. Zmane si oči ter vidi, da je njegov pes, zvesti mu varuh, nepokojen, ter da je precej dolgo in trdno spal. Urno prime zopet za delo, da bi bil pred gotov, ker je bila sobota in ker bi bil moral v ponedeljek spet zgodaj iti po svojih logarskih opravilih.

Sanje so se mu tako živo v glavo vtisnile, da jih ni mogel iz glave izbiti. Ko svoje delo konča, vrne se proti domu ter vedno premišljuje čudovite sanje, konečno trdno sklene razodeti jih svojemu spovedniku, pobožnemu patru Andreju v bližnjem samostanu, in posvetovati se žnjim.

Njegova najmlajša hči, ki je še v njegovi hiši stanovala, in nje otroci se niso malo čudili, da je pozneje kakor sicer in tako zamišljen domov prišel. Iz globoke zamišljenosti ga ni materina prijaznost predramila, niti ni svojega obraza premenil videč nedolžno igranje otročičev.

Malo povečerja, pobožno moli z družinico ter gre zgodaj spat, potolaživši svojo skrbno hčer, katero je očetovo vedenje nekoliko vznemirilo, a zopet vtolažilo, ko čuje,

da oče nameravajo drugi dan zarano v samostansko cerkev iti.

Po končani božji službi drugi dan oglasi se pri gospodu Andreju ter mu pové, kaj se mu je sanjalo. Pater Andrej je Krunova srčno ljubil zavoljo njegovega pobožnega življenja. Pazljivo poslušajočemu Petru razodene zdaj svoje mnenje.

„Dragi Krunov! Ker ste dober kristijan in pošten mož, so skoraj te sanje od Boga prišle. Pa gotovi si tega ne morete biti preden se vam vse to še dvakrat ne sanja; kajti, če se nam o kaki reči trikrat sanja, smemo skoraj preverjeni biti, da nam je sanje Bog poslal, samo da niso v zvezi s kako hudobijo. Svetujem vam tedaj, da se takoj spoveste in k obhajilu greste, da vas bo sveti duh bolj razsvetlil. Ako se vam to še dvakrat sanja, pridite k meni in povedal vam bodem, kaj je v tej reči storiti. Sicer pa zavoljo tega ne bodite žalostni, če se bodete kmalu iz tega žalostnega svetá ločili, ampak veselite se, da vas je Vsemogočni spoznal vrednega, oznaniti vam vašo smrt po angelji, da se morete dobro pripraviti za nebesa, kjer ga bodete gledali od obličja do obličja.“

Ko je pater Andrej nehal govoriti, ga je prosil Krunov, naj bi ga spovedal še tisto jutro. Rad mu je pater to dovolil.

Vkup sta šla v cerkev. Krunov se je izpovedal, obhajal in ko se je pri patru hvalno in srčno poslovil, šel je vesel in zadovoljen domov, kjer se je spet svojih vnukov in njih nedolžnih iger veselil.

Tudi sè svojo hčerko in sè svojim vrlim zetom je bil prijazen, kakor sicer, a povedal jima ni, kaj se mu je sanjalo.

Pride druga noč. Družina logarjeva sladko počiva in tudi Krunov kmalu trdno zaspi, ter zopet sanja, kakor oni dan v gozdu. Ko se prebudi, ni bil žalosten, temuč še vesel je bil zaradi spanja, da mu te sanje Bog pošilja in da se sme, kakor je pater Andrej rekel, vsled te posebne milosti božje prav srečnega šteti. In ko se mu še tretjo noč iste sanje ponové, vzal je Krunov denarjev, ki si jih je prihranil za svoje stare dni, ter šel v samostan, da jih je patru Andreju v hvalo daroval, in da se je ž njim posvetoval, kaj mu je zdaj storiti.

Pater Andrej mu je rekel, da je zdaj prepričan, da so te sanje iz nebes, in priporočil mu je poslej paziti na to, kaj se bo ž njim godilo. Dal mu je tudi relikvijo*) svetega Adalberta v srebro okovano na blago-

*) Koščeni ostanki svetnika.

slovljenem traku. Rekel mu je, to relikvijo na golih prsih nositi, in če bi se mu duh ali kaj tacega prikazalo, naj se ga nič ne boji. Zaroti naj ga pri sveti Trojici, da naj mu razodene, s čim in kako je mogoče njegovo dušo vpokojiti, in če se to zgodi, mora tudi Krunov takoj storiti, kar bo duh želel, naj bi bilo še tako težavno.

Osem dni je že preteklo, kar je bil Krunov v samostanu, ne da bi se bilo kaj posebnega zgodilo. Ko je pa deveti dan sè svojim zvestim psom šel zopet v gozd na strmem hribu drva ogledavat, so se njegove sanje takole izpolnile:

V tem gozdu bila je namreč otlina v skali, mimo katere je šel Krunov, kdo ve kolikrat, ne da bi se bil vanjo ozrl. Danes, ko se je že proti domu vrnil, skočil je njegov zvesti pes jako vesel proti otlini in bilo je, kakor če bi ga bil vabil vanjo iti.

Krunov je mislil, da se je kaka lisica ali kaka druga žival v nji skrila. Šel je tedaj prvikrat vanjo.

Pes po svoji navadi hiti naprej in Krunov koraka za njim, kajti rad bi bil vedel, kam pelje cesta izperva tako lepa.

Pa kmalu je bila steza temnejša in grša, Krunov se hoče že vrniti, ker ni hotel časa

nepotrebno tratiti, kar se mu v veliko začudenje daleč luč zablišči, ki ni bila od dneva.

Za svojo dolžnost si je zdaj štel, to prikazen bolj natanko ogledati, da bi bil zvedel, ali morda ne zahajajo tatje tu sem.

Čim bolj se je bližal luči, tem bolj plašen je bil pes; ostajal je že za svojim gospodarjem. Gotovo bi bil tudi pobegnil, če bi mu ne bil tako zvest. Šel je tedaj cvileč za njim, kakor če bi ga bil hotel svariti izredne prikazni, ki ga čaka.

Plašno cvilenje psa, kateri je že tolikrat skazal svojo srčnost do ljudi in živali, grobna tihota, ki ga je obdajala, in vedno vekšajoča se svetloba je storila, da je tudi Krunovu vedno tesneje prihajalo krog srca; a spomnivši se svojih sanj in patrovih besed, potegne od njega prejeto relikvijo iz svojega nedra, pobožno jo poljubi in gre z novo srčnostjo naprej. Kmalu je bil na konci; prišel je namreč do vrat z oknom, skozi katero se je svetila luč. Brez pomisleka potrka na-nje. Odprejo se in kdo opiše njegovo grozo pri pogledu reči, ki so se odkrile njegovim očem.

Kri mu je zastajala, lasje so se mu ježili in mraz mu je spreletaval celi život.

Videl je sobano vso črno pregrnjeno. Na sredi je stala trioglata miza tudi s čr-

nim suknom pokrita. Na nji so stali trije veliki sreberni svečniki, na katerih so gorele pest debele voščene sveče. Pri tej mizi so sedeli trije belobradati, železno opravljeni vitezi, obljiče jim je zakrivala črna krinka. Samo suhi vratovi so se jim videli. Vse drugo je bilo v železu in jeklu. Pred njimi je ležal papir v črno tanjšico zavit.

Mizi nasproti je bil oder, na katerega so peljale tri stopnice. S krvavo rudečim suknom je bil pogrnen. Na odru je stal črn stol na treh nogah k rudečemu kolu pribit in v znožji stolovem je ležal širok meč poleg dolge nove vrvi.

Molčeč in strmeč je obstal Krunov nekaj časa na pragu. Pa kmalu se je zopet zavedel in osrčil; nek vesel glas mu je rekel, da je tukaj mesto, kjer se bodo njegove sanje izpolnile.

Urno in srčno je stopil pred viteze, potem pa jih je s krepkim glasom obgovoril, kakor mu je pater Andrej ukazal:

„Zarotim vas v imenu svete Trojice, povedati mi, kaj tu delate in če so vaša telesa že mrtva, s čim je mogoče vas upokojiti?“

Komaj nehá govoriti, kar pokažejo vitezi molče na ovíti papir in vzdignejo svoje že-

lézne roke, kakor da bi ga hoteli nekaj prositi.

Krunov vzame papir in bere bojazljiv in tresoč se grozovito pismo: „Kdor si koli, ki zdaj tukaj pred nami stojiš, usliši nas! Ako si kristijan, ako le iskrica kerščanske usmiljenosti v tvojem srcu tli, ako veruješ v usmiljenost vsemogočega sodnika, usmili se nas, ako pričakuješ svoje nebeško zveličanje, usmili se tudi nas, katerih duše ne morejo pokoja dobiti, dokler naših teles ne sodi človeška roka.“

„Štrašni grešniki smo bili! Ni ga grdega dejanja, ni je hudobije, ni ga zločinstva, kterega bi ne bili zakrivili.“

„Zgodaj že smo se združili in pobratili in celo naše življenje ni bilo družega kakor rop, moritev in posilno oškodovanje cerkva in skrunjenje nedolžnosti.“

„A božja roka nas je v naši najlepši starosti zadela, umerli smo za strupom, ki smo ga hoteli drugim zavdati; a pred poginom nam je zagromel strašen glas, ki nam je kosti in mozeg pretresel:“

„Mera vaših hudobij je prepolna in zapadli ste smrti. Človeštvu ne bodete več škode delali, pa vaše duše naj ostanejo trdno zvezane toliko časa z vašimi že troh-

njenimi trupli, ki imajo kakor živa ostati, dokler vas usmiljen človek ne reši.“

„Štiri leta že kopernimo v tem strašnem stanu terpljenja. Sto in sto umerjočih se je že do nas upalo; pa groza, nas videti, jih je skoraj umorila, in ko so se spet zavedli, so od todi hiteli, ne da bi se bili več spominjali nas. V tebe, ki si imel pogum prašati nas, stavimo svoje edino posledno upanje. — Zarotimo te pri vsem, kar ti je sveto, pri tvojem večnem zveličanji, prosimo te kleče s povzdignjenimi rokami (na kolena so popadali vsi trije in roke proti njemu vzdigovali), usmili se, reši nas neizrečenega terpljenja, deni nas ob glavo z mečem, ki tam leži, da bodo mogle naše uboge duše priti v pokoj.“

„Če našo prošnjo uslišiš, čaka te obilno plačilo tu in tam; če pa ne, zakličemo gorjé. trikrat gorjé tebi neusmiljenemu, in tožili te bomo zavoljo tvoje nekerščanske trdo-serčnosti pred sodnim stolom vsemogočnega Boga in ti bodeš odgovoren za naše podaljšano terpljenje.“

Ko je Krunov grozovito pismo prebral in molčeča obličja vitezov videl, mu je bilo jasno, da je to dejanje ljubezni, ktero mu je angelj napovedal, da ga bo od njega ter-

jal. Brez odloga je prijel tedaj viteza, ki mu je bil najbližji, za roko, peljal na oder in privezal k stolu; tu poklekne še in srčno moli tri očenaše; potem pa vstane in odseka vitezu glavo. To mu je bilo tako lahko, kakor če bi bil makovo glavo odbil.

Tudi ni nič krvi teklo, in ko ga je odvezal, je razpadla njegova železna obleka v prah in pepel. Z enako srčnostjo, kakor je začel, je izvršil prisojeno kazen tudi pri drugem in tretjem vitezu. Z glavami vreč so padle čelade premenivši se v prah in trohno na tla, katere so otlo zadonele, ko Krunov na ono mesto trdno stopi. Ko je prah treh vitezov na kupček pometel, je potegnil pregrinjalo z odra in je res našel vrata, v katerih je tičal ključ. Lahko jih je odperl, vzel svečo in šel po stopnicah doli. Dospevši do tal, najde prav prostorno shrambo, v kateri je bilo polno zatega in srebernega denarja, biserov in obilo obilo raznih dražih reči, med katerimi je bilo tudi mnogo cerkvenega orodja, monštranc, kelhov, križev, in še družih umetno izdelanih reči od alabastra, porcelana, mramorja i. t. d.

Krunov je ogledoval dalj časa to neizmerno bogastvo s skoro očaranimi očmi, a dobro vedoč, da so vse te reči ukradene, sklene v svoji poštenosti in bogaboječnosti

obljubo, ves ta dragoceni zaklad obrniti samo v svete in dobrodelne naméne.

Vzel je tedaj največi mramorni vrč s sabo, šel gori v sobano, zaklenil vrata in ko je prah treh vitezov v vrč spravil, ključ in obtožno pismo hranil, je vgasnil dve sveči, s tretjo gorečo pa je šel skozi vrata, ktere je za saboj zaprl, in pred kterimi ga je njegov zvesti pes veselo skakaje sprejel. Pa komaj stopi iz mrtvaškega sodišča mu luč vgasne in črna noč ga je objela. Bal se je že, da ne bode iz otlina prišel, kar zagleda bliščečo svitlobo, ktera mu je bila kažipot ven iz podzemeljskih nevarnih hramov pod milo nebo v prosto naravo. Tu so mu jela persa zopet svobodno dihati in radostnega srca ukrene proti domu.

Svoje korake pospeši in kmalu pride domov, kjer naglo skupaj skliče svojo rod-bino ter premožne kmete, da jim vse na drobno razloži v kako neizrečenem strahu je moral pokorečim se grešnikom glave sekati v odrešenje njih dolzega, mučnega, a zasluženega terpljenja. Vsi so mu mogli obljubiti, ravnati se po njegovej in božji volji. Pogovoril se je žnjimi, da se bodo drugi večer z vsem potrebnim preskrbeli in zaklad iz otlina vzeli. Vse se je po sreči zgodilo.

Ko je bil zaklad v Krunovi hiši, dal je vrč s prahom treh vitezov na polji svojega preljubega zeta pokopati in za najdene denarje sezidati veliko in lepo cerkev sveti Trojici na čast. Svete cerkvene posode je razdelil med tri cerkve in vrh tega je daroval vsaki teh treh cerkev še po 10 tisoč tolarjev in ustanovil večne maše za tri viteze. Ostanek zaklada pa je izročil deželni gosposki, da bi ga razdelila po enakih delih ubogim. Tega neizmernega zaklada ni niti Krunov, niti njegova žlahta kar nič v svoj prid obrnila.

Kmalopotem, ka je bil najdeni zaklad razdeljen, je začel Krunov na prsih bolehati, in ni bilo mu mogoče več po konci biti. Vdan v božjo osodo se vleže, ter veljno terpi, imajoč pred očmi tolaživno upanje, da bode sprejet v nebeško kraljestvo. Hči je hotela po zdravnika poslati, pa pustil ji ni rekoč:

„Čemu mi bo zdravnik; čutim da je moja ura prišla. Naj pride raje pater Andrej, tvoje sestré z možmi in otroci, da se bodem mogel za večno slovo dobro pripraviti.“

Zgodilo se je, kar je zapovedal in ko je pater Andrej prišel, se je poslednjič izpovedal, je sveto obhajilo prejel, ter rekel

svojim k postelji priti, da jih poljubi in blagoslovi; opominjal je stariše, naj odgojujejo svoje otroke v pobožne in pridne kristijane. Potem je mirno v Gospodu zaspal, ter se na žalost svojih dragih zapuščenih sorodnikov ni več zbudil.

Dasiravno so ga njegovi ostali res srčno obžalovali in objokovali, vendar so vsi želeli svoje življenje skleniti tako, kakor on, kajti malo pred, ko so ga položili v rakev, se je še lepo na smeh držal. K njegovemu pogrebu je prišlo mnogo častitljivih duhovnov in družih imenitnih ljudi.

II.

Okamenjenci na Blanskem gradu.

Na Moravskem, v deželi še za Dunajem, stojé še dandanes razvaline nekdanjega Blanskega gradu, v katerem so pred več stoletij gospodovali mogočni plemenitaši. V svojem življenji so vžili malo veselja, pa toliko več žalosti. Eden njih prednikov je bil silno mogočen, pa zloben vitez. Za mnoge njegove hudobije, ktere je vganjal brez pokore, ga je konéčno Božja kazen doletela. Vsled zadnjega zločina je življenje zgubil in njegovi nasledniki so morali obilo žalosti prestatjati. Enkrat je vjel divjaški vitez starega romarja, ki je iz svete dežele prišel. Ubozega staréka je oropal in v globok, vlažen hram zaprl, kjer je dolgo zdihoval. Temni, nezdravi zapor, pomanjkanje hrane, obupno srce in dvomljivost, da ga bode rešna, usmiljena roka osvobodila, ker je nekriv toliko muke trpel, to vse mu je bilo znamenje žalostne smrti. Moči so ga zapušéale in kmalu čuti mrzlo rokó koščene

žene; neusmiljena smrt je čakala pri njegovem trdem ležišču. Ko je starček umiral, je izgovoril to le zakletev vpričo viteza, ki je skoraj strahu ostrmel; „Vitez, umrl ne boš, ampak okamnjen boš v pokopališču Blanskega gradu stal, in tudi vsi tvoji nasledniki naj ne umerjó, dasiravno bodo veliko starost doživeli; vsi naj okamnjeni čakajo odrešenja!“

Zgodilo se je, da se je eden naslednikov tega zakletega rodu take smrti jako bal. Sklenil je, najpred svojo ljubo hčer, potem pa sebe z nožem zabosti, da bi se tako rešil okamnjenja. Mislil je tako oteti se strašne pogube. Pregrešni svoj sklep tudi izvrši, a ni imel zaželjenega vspeha, kajti preden se je duša od telesa ločila, sta vitez in njegova hči okamnela. Pa hčeri je bilo vendar dano, v svoji mladi, zali podobi ostati v gradu in pričakovati rešitelja. Da bi pa okamnjeni vitezi, njen oče in ona sama rešeni bili, bilo je tega treba: Nedolžen mladenič bi mogel imeti toliko srčnosti, priti o polnoči v razrušeni grad, gospodičino v njeni stanici poiskati in trikrat tri mesece ostati ji zvest ljubimec, ako bi se mu kazala vdana.

Leta in leta so pretekla in zmirom je še gospodičina v svoji stanici žaljevala. Marsi-

kdo se je sicer razvalinam približeval, v zalo gospodičino, zagledavši jo, zamaknil se in kakor očaran ostal pred njeno krasoto, a nijeden si ni upal, preveriti jo svoje devetmesečne zvestobe.

V dolini pod razvalinami Blanskega gradú je pasel čvrst mladenič svoje ovčice. Bil ni premožen, a drobnico si je bil po svoji pridnosti prislužil sam. Ker je bil sin ubozih staršev, ni bil vzgojen za gospodski stan, a bil je dobrega, plemenitega srca, vnet za vse lepo in pošteno, duhovit v svojih besedah in vljuden v svojem vedenji. Vrh tega mu je še božja milost dala zdrave ude in zalo postavo, tako da se je mladenič moral priljubiti vsakemu, kdor ga je tudi le jedenkrat vidil. Ime mu je bilo Rino.

Mladega ovčarja so razvaline Blanskega gradú posebno zanimale. Zahajal je rad med razvaline v jasnih večerih ob luninem svitu. Izročil je takrat svojo drobnico zvestemu psu, da jo je varoval. Mnogokrat je premišljeval o nekdanjem gradu, kakošen je moral biti, ko je še cel bil, ker ostanki razvalin kazali so tu in tam o veličastnosti bivše imenitne zgradbe. Vidil je v svojem duhu čuvaja, ki se je prehajal na vrhu stolpa, daleč okrog ozirajoč se, ali se morda kak sovražnik v tamni noči gradu ne bliža. Ne

da bi se bil kam drugam ozrl, je gledal hrepenečih oči v razvaline, — kar se mu je zazdelo, da vidi na oknu neke stanice lučico. Sperva je mislil, da se vara zastran izredne prikazni, a zmane si oči, ozira v stran, in ko obrne svoj pogled zopet na ono okno, vidi lučico še bolj jasno nego pred. Izvanredni občutki so se budili v njegovem srcu, a Rino ni bil niti ostrašen, niti bojazljiv, tudi ga ni bila groza, kakoršna našo dušo prešinjuje, kadar smo čudovito iznenadjeni; — ne, blagemu Rinetu je bilo tako, kakor če bi mu srce hrepenelo po dragem bitji, kateremu bi rado posvetilo vsa svoja čutila, za katero bi živelo in umrlo! Vsplamtela je v njegovih prsih živa ljubezen, le poiskati mu je bilo še treba drage osebe, kateri bi bil razkril svoje vneto srce. In ta oseba mu je bila tako blizu. Pogumno kakor vojak, ki si je svest svoje zmage, hiti proti čarobno razsvitljenemu kraju v razvalinah ter se nadeja, da gotovo najde tukaj tolažila svojemu nemirnemu srcu. Izredna moč ga je vlekla v razvaline, vlekla k neznani stanici, kjer je luč gorela.

„Hočem le videti, kaj lučica ta pomeni!“ reče srčni mladenič in gre proti oknu. Ko je hitel čez grajski dvor in je bliže prišel,

je slišal prijetno, miloglasno petje. Tiho je šel po razrušenih stopnicah k vratim stanice, ki so bile na pol odprte. Tukaj vidi pri goreči svetilnici krasno, ljubeznjivo deklè; njena lepota, vitka rast, mило obličje, iz katerega so lesketale zvestomodre oči, prekosile so njegove nazore, ki so mu v duhu slikali njegovo ljubo. Sedela je pri kolovratu in predla svitlo zlato prejo. Blagi Rino se temu ni malo čudil. Poleg nje na tleh so ležale citre, a brez strun. Žalostno je pogledovala gospodičina na-nje in mило je rekla: „Hočem si strun za citre spresti, pa potrgajo se mi vedno, preden pride moj ljubi.“ Zdelo se je ovčarju, kakor če bi ga bil kdo v žrjavico posadil; ne da bi vedel, kaj stori, je rekel: „Oh, če bi bil jaz isti, ki bi smel Vas, milostiva gospica, ljubiti, potem bi kmalu, kmalu strune pele in moje srce srečno bilo.“ Gospodičina pa ga pogleda z bistrimi očmi in mило zapoje:

„Ohrani čisto svojo vest,
Ostani meni vedno zvest,
Potem čez mesce trikrat tri,
To srečno zopet me stori.“

Komaj je gospodičina sladko petje končala, kar potrese strašen grom razvaline Blanskega gradú in na enkrat zgine luč in gospodičina, ter petje vtihne. Gosta tema je zakrila razvaline in Rino je komaj, komaj

našel pot k svoji drobnici, ktero je zvesti pes varoval.

Rinetu je srce tripalo nemirneje, kar je grajsko gospodičino vidil in kar se mu je vnela goreča ljubezen do krasne deve. Sladka čutila so se menjavala z otožnostjo, ko je legel na svojo priprosto posteljo. Skoraj celo noč ni mogel spati in sanjalo se mu je o Blanskem gradu, o gospodičini, o citrah, za ktere je bilo treba strun še le presti, da bi veselo donele. Celi drugi dan je hodil ovčar kakor sanjač in želel je času še hitrejših perut, da bi v ponočni tihoti spet svojo ljubo gospodičino vidil.

Prišel je večer. Zvezdice so začele na nebu prijazno migljati in na znanem oknu je začela luč goreti, ktera je hrepenečega Rineta s silno močjo v razvaline vabila. Ovčar je komaj čakal, svojo izvoljeno zopet občudovati, pa vendar se je vstrašil, ko jo je zagledal, ne da bi bil vedel zakaj. Tako nas dostikrat omaga spomin v premišljevanji krasnih nebes in prelepe zemlje, da vsa pōsvetnost kmalu mine, in samo moč nebeške tolažbe nam daje srčnost in stanovitnost.

Kakor prejšni večer je pripustil Rino tudi danes svojo drobnico zvestemu psu in je šel srčno k razvalinam v stanico, kamor ga je prijazna luč vabila in kjer ga je grajska

gospodičina tako željno pričakovala, Gospodičina je predla, kolovrat se je veselo vrtil in gospodičina je zopet pela s sladkim glasom :

„Ohrani čisto svojo vest,
Ostani meni vedno zvest,
Potem čez mesce trikrat tri
To srečno zopet me stori!“

Komaj čarobno petje vtihne, čuje se zamolkli glas iz starega zidovja :

„Le varuj, varuj se skrbno,
Škušnjavi vstavi se trdno,
Sicer čez mesce trikrat tri
Te kes in žalost umori!“

Gospodičina je rekla na to s prijetnim glasom : „Oj ti nespravljivi maščevanja željni duh, ali mi moraš vedno trgati rane s svojimi strupenimi besedami? Ali se mu ni iskrena ljubezen v zvestem, mladem srci vnela, in nimajo moje citre strun, da bodo milo donele v veselem upanji.“ Stopil je Rino srčno in pogumno v stanico bliže k gospodičini, vljudno priklonivši se ji in pozdravši jo rekoč :

„Plemenita, milostiva gospica, ne štejte mi v zlo, da pridem zopet pred Vaše krasno obličje! Vsegamogočemu je znano, da mi je lože zapustiti svet, kakor ločiti se od Vas, kakor Vam ne gledati v obličje polno milobe, ter Vam ne poljubiti Vaših snežno-bélih rok. Vam samim gre tukaj odločiti osodo

mojo. Osrečite me z vgodno besedo, dajte mi svoje srce, za katero gorim in rad žrtvujem svoje borno življenje! Ni je stvari, ni hudobnega duha, ki bi mi omajal zvestobo do Vas. A če Vam ni dano, vračati moje vroče ljubezni, ter me ne poznate vrednega svoje vdanosti, potem mi smete odkriti svoje mnenje, naj si bode zame tudi najbridkejše. To Vam prisezam, da se ne bodem nikdar hudoval nad Vami, ki mi bodete ostali najpolnejši vzor ženske čednosti. Vdal se bodem v božjo voljo, kajti naredbe nebeškega Očeta so modre, dasiravno skrivnostne človeku, njegovi revni stvari.“

Na to mladenčevo, iz srca mu prišlo besedo odgovori vesela gospica: „Ostani dragi moj!“ Kakor omamljen je obstal Rino nekaj časa, dokler ni gospodičina vstala s svojega sedeža ter ga prijela za roko in mu velela, naj gré žnjo. Srčno je stopal poleg nje in prišla sta čez dvorišče do razpadenega zidovja. Velika železna vrata odprla so se z ropotom in zoper njegovo voljo je groza spreletela Rineta, ko je stopil čez prag z gospodičino. Po dolzih temnih stopnicah prideta v prostoren, slabo razsvitljen hram. Velike kamnite podobe so stale na okroglih stalcih okrog in okrog ob zidu. Čudno jih je bilo videti in vsi so bili sè svojimi obrazi

obrnjeni proti vratim. Na njih obličji je bila videti žalost in britkost in zdelo se je preplašenemu mladenču, da je življenje v teh kamnitih podobah. Na sredi velicega hrama je bila postavljena postelja z dragim škrlatom pregrnjena. Na nji je ležal star vitez, kateri se je sè smrtjo bojeval, kajti nož je tičal v njegovih persih in zdelo se je, kakor če bi se iz njegovih ust slišalo tiho zdihovanje. Gospica je gledala zvesto in žalostno v oči mladenčeve ter mu razodela, da so te ob zidu stoječe podobe njeni predniki. Njeni oče je bil posljedni tega rodú, ki je iz strahu pred grozovito smrtjo okamenja umoril najpred njo, svojo hčer, in potem samega sebe; kajti nadejal se je, na ta način odvrniti nasledke maščevalne zakletve, ki jo je bil izustil nad brezsrčnim trinogom ubogi romar, oropan svojega imetja in pahnjen nedolžen v grajsko temnico, kjer je žalostno poginil. Konečno še pristavi, da bodo vse te podobe spet oživele in še le potem vpo-kojile se, ko se bo našel značajan in po-božen mladenič, ki bo skozi trikrat tri me-sece grajski gospodičini v ljubezni zvest ostal. Tudi romar ne more toliko časa po-koja deležen postati, dokler ne bodo vitezi Blanskega gradú rešeni. V kazen je hudemu duhu pripuščeno, rešenje zavirati in mla-

denča z vsakterimi sleparijami zapeljevati, da svoje obljube ne spolni in da je svoji grajski ljubljenci nezvest.

Komaj je gospodičina nehala govoriti, kar se je slišalo strašno smejanje hudega duha in ko bi mignil, izginejo kamnite podobe in žnjimi žalostni kip umorjenega viteza, a tudi ljubeznjive device ni bilo več. Komaj je našel prestrašeni ovčar pot iz globočine in hitel je k svoji dróbnici, da bi počival.

Več kot celo uro je gledal ovčar po gradu, po stanici in po luči. Pa zastonj si je prizadeval, eno ali drugo zagledati. Vse je zginilo. V naročji sladkega spanja je svoje utrujene ude počil in vznemirjeno dušo zopet okrepčal. Drugi dan je ovčarju prepočasni pretekel in bolje mu je bilo, ko se je noč približevala in ga je upanje tolažilo, da bode mogel s preljubo grajsko gospico govoriti in gledati jo. V eno mer zrè na visoke razvaline začaranega gradú. Vsaka minuta bila mu je predolga, kar se mu pokaže po dolgem pričakovanji znana luč. Veselja vnet se odpravi na pot. Kakor prve dve noči, našel je vse Rino tudi nocoj. Gospodičina je sedela prijazna pri kolovratu in predla zlate strune, na citrah pa so bile spredene strune že napete. Ko je srečni Rino došel, ga je milo pogledovala.

Rino reče potem gospodičini:

„Kako sem srečen, ker smem Vašo prelepo podobo v mislih in v resnici gledati. Vaših ust smehljanje, ki me pozdravlja, napolnuje moje srce z veseljem in me dela presrečnega.“ Potem ga je gospodičina opominjala, ostati ji zvest in trden v ljubezni, ker bo plačilo veliko, ki ga čaka. Nobena skušnjava naj ga v nezvestobo ne zapelje, kajti zlobni duh si bo vse prizadeval, rešenje okamnjenih žlahtnikov zavirati. Ko je zaljubljeni mladenič trdno obljubil, da bo zvest ostal in tako njene sprednike in očeta ji rešil, mu je pomignila gospodičina, da naj jo zopet spremi. Šla sta v hram, kjer so podobe vitezov stale, kjer je na postelji stari vitez umiraje ležal.

Ko je Rino v veliki hram stopil, zdelo se mu je, da so podobe oživljene, kajti videti je bilo, veselo upanje na njih obrazih. Tudi stari vitez na postelji je globoko zdihoval: „Radi bi šli skozi življenje v smrt, a zastonj čakamo toliko časa rešitelja. Zdaj je prišel nadepolni čas, blagi mladenič.“ —

„To si ti, blagi moj Rine“, reče gospodičina in solze veselja so se ji vlile iz krasnih oči.

„Bodi stanoviten v dnevih skušnjave“, prósi ga milo ter se poslovil od njega. Vrnil se je k svoji čedi, da bi še ostale ure pozne

noči počival v svoji borni koči. Komaj je zadremal, kar ga zbudi velik hrum. Vrata njegove male mirne kočice so bile vlomljene in pred njim je stalo mnogo oroženih vojakov divjih obrazov, ktere je koj spoznal, da so sovražniki njegove domačije, divji Ogri, ki so tolikrat na Moravsko prihruli. S postelje so vrgli ubozega ovčarja, zvezali mu roke in vlekli ven na polje, kjer so omamljenega na konja vrgli in žnjim zdirjali. V gozdu se ustavijo in zdaj še le vidi Rino, da peljejo divji Ogri tudi mlado, jako lepo žensko sabo, ktera je bila silno žalostna. Zelo se je deklica smilila ovčarju.

Noč se je bližala, ko plane truma moravskih vojakov iz goščave, in po kratkem, pa krvavem boji Ogre zapodi in po goščavi razkropi. Boj se je kmalu iz onega kraja dalje preložil, in deklica z vjetim Rinnetom je ostala sama še pri truplih ubitih. Rino je bil z vrvjo zvezan. Deklica pa ga je rešila.

Z globokim zdihljejem in s solznimi očmi stopila je deklica sramežljivo k ovčarju ter reče: „Iz največje nevarnosti me je sicer Gospod otel, pa sama sem in brez pomoči na svetu. Očeta so mi sovražniki ubili, mala kočica mi je pogorela in pod milim nebom

nimam dobre človeške duše. Kaj mi je storiti, kam se mi je obrniti?“

Odgovoril je ovčar z ginjenim srcem: „Pojdi z mano, uboga sirotica; siromašen pastir sem sam, a vesel sem in v svojo kočo se bom vrnil,“ Vsa hvaležna je odgovorila deklica: „Rada Vam bom služila z delom svojih rok, kolikor mi bo mogoče.“ — „Bova si že pomagala,“ odgovori dobrodušni Rino. Zeleno vejico si je z dvevesa odtrgal, vtaknil si jo za klobuk in veselo sta šla naprej. V pol ure sta prišla do Rinetove kočice, ktera je ostala nepoškodovana, ker so divji sovražniki jaderno odjahali.

Tuja deklica, kateri je bilo ime Kaskilda, je veselo in prijazno z Rinetom delala. Kakor je minula ura za uro in zginil dan za dnevom, tako je bila Kaskilda bolj in bolj vesela in ni je bilo skoraj ure, da bi ne bila kaj šaljivega Rinetu naredila. Mladost ne ljubi nič bolj od veselja in šale. Kmalu se potolaži, če jo kaj nevgodnega zadene. Kaskilda je znala mnogo lepih pesmic, kterim je Rino na strune brenkal. V tem nedolžnem veselju se je včasi primerilo, da ga je Kaskilda na jasno čelo poljubila. Sicer se je pri tej priliki Rinetu podoba grajske gospodičine pred oči postavila, pa kmalu so

sladke Kaskildine besede vpokojile vznemirjeno ovčarjevo srce. Pripovedovala mu je, kako je v 12. letu svoje starosti s silo hudobnemu duhu odšla, kateri se ji je prikazal v podobi lepega mladenča in jo je hotel s priliznjenimi in sladkimi besedami prevarati, ko bi je ne bil pobožen puščavnik rešil. To je Kaskilda večkrat ovčarju pripovedovala in pristavila, da je bil lepi mladenič ves njemu podoben, posebno pa, da jo je tudi z enacimi krotkimi višnjevimi očmi pogledoval. Kaskilda je imela kmalu ovčarja tudi tako v svoji oblasti, da več noči ni šel iz koč, da, še celo na razvaline Blanskega gradú ni gledal, kjer je sicer lučica na gospodičinem oknu gorela. Temu nasproti se je pa videlo, da je Kaskilda vso svojo zvijačo iz ovčarjeve ljubezni snula; Rino pa se je toliko bolj njenemu prilizovanju vdajal, ker se še popred nikoli ni sprijaznil tako iskreno s kako žensko.

Pa kmalu je prišla Kaskilda do prednosti, ktero je imela popred njegova grajska ljuba; ona je prevzela zdaj oblast, ktero je popred imela gospodičina nad Rinetovim srcem. In kmalu kmalu ni več mislil na preljubo žalostno gospodičino. Tretji pot je že šlo solnce za goro, in zdaj še le si je upal zmoteni, zgrevani ovčar iti v razvaline.

Ko je pa na-nje pogledoval, se ubogi ovčar ni mogel joku ubraniti; pa vendar ga je s silo v razvaline, v stanico vleklo, kjer je lučica gorela, podvival se je k zali gospodičini. Moral je iti in naj bi mu šlo tudi za življenje.

Plašno in počasi koraka v razvaline in pride v stanico; oh, kako je bilo vse tukaj! Vsa objokana je sedela gospodičina pri praznem kolovratu, vse razbite so ležale popred milo doneče citre na tleh. Ko je Rino v stanico stopil, vstane gospodičina tiho in modro, prime ga za mrzlo roko in pelje s sabo v hram, kjer so okamnjeni njeni pradedi ob zidu stali, kjer je njeni oče na postelji umiral, a duše vendar ni mogel izdihniti. Stari zabodeni vitez je zopet na svoji postelji stokal in gospodičina je jokaje pela:

„Preljube si pozabil ti,
Nezvest si ljubi bil —
Brez sreče ni živeti mi,
Ti sam si tega kriv!“

Strašno krohotanje se je začulo in med groznim gromenjem je vse izginilo. Ovčar je komaj našel pot iz razvalin in prišel ves omamljen v svojo kočo. Tu ga je njegova Kaskilda sprejela s smehom. Ko ves obupan pogleda na svojo tovaršico, nadejaje se njenih tolažljivih in vedrečih besed, vidi jo spremenjeno — v veliko grdo sovo, katerej

ste peruti če dale bolj rastli in očesi vedno svitlejši prihajali. Konečno je ta ostudna prikazen izginila med strašnim krohotanjem, kakoršno je Rino čul na lastni ušesi v razvalinah.

Zdaj še le je ovčar spoznal, kako ga je prevaral hudobni duh, ki je vsled zakletve premenil grajske viteze v kamnene kipe.

Žalostno in britko je bilo zdaj njegovo življenje; tako hudo mu je bilo pri srci, da si je dostikrat umreti želel. Vsak večer je v pozno noč stal naslonjen in gledal proti gradu, proti stanici, iz ktere pa mu nobena luč več ni hotela svetiti, zastonj je zdihoval po krasni grajski gospici, ki se ni več pokazala, in smrti si je želel, kajti na svetu ni našel več pokoja.

Zvezde so migljale na obnebj, a v gradu je ostalo zmirom vse temno, v stanici je kraljevala odslej črna noč. Zgrevani ovčar je tako žaloval, da so necega dné ubozega mladenča mrtvega našli med njegovimi ovčicami, ktere mu je pes varoval. Njegove mrtve oči so bile še vedno obrnjene proti razvalinam Blanskega gradú.

